

Banu DEMİRBAŞ*

İKİ DİLLİLİK VE TÜRKÇE: VOSVIEWER TABANLI BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ

ÖZET

Bu çalışma “iki dillilik” ve “Türkçe” üzerine gerçekleştirilen araştırmalara kapsamlı bir bakış açısı getirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, alandaki araştırmaların ve araştırmacıların eğilimleri ile aralarındaki ilişkiler analiz edilerek geçmişten günümüze yaşanan değişimler incelenmiştir. Bu kapsamda, 2000-2024 yılları arasında yayımlanan makaleler için, Web of Science (WoS) veri tabanında (SCI-EXPANDED, SSCI, AHCI, ESCI) bir arama gerçekleştirilmiş ve 234 makaleye rastlanmıştır. Ancak makalelerden 13’ü analiz edilen alanda veri içermediği için analiz dışında bırakılmış, toplamda 221 makale VOSviewer programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yayınların yıllara göre değişimi, en yaygın araştırma konuları ve temaları, alanda en çok yayın yapan yazarların ilişki ağı, ülkelere göre yazar ve atıf ilişki ağı, üniversitelere göre atıf ilişki ağı ve ülkelere göre bibliyografik bağlantı ilişki ağı haritalarına yer verilmiştir. 2000’lerden sonra yayın sayılarında belirli dalgalanmalar olsa da konuya ilişkin akademik ilginin arttığı; yapılan çalışmalarda ise daha çok iki dillilik, Türk-Alman iki dilliliği ve miras iki dilliliği gibi anahtar kelimelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca Almanya, Hollanda ve ABD gibi ülkelerle Türkiye’nin sıkı bir akademik iş birliği geliştirdiği anlaşılmıştır. Bu bağlamda çalışmada Türkiye’nin iki dillilik olgusu üzerine akademik alanda görünürlüğünü artırmak, Türkçenin gelişimini sağlamak; dil, kültür ve kimlik bağlamında gelecek nesillerin ana diline olan ilgisini artırmak amacıyla birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: İki dillilik, Türkçe, Bibliyometrik analiz, VOSviewer

BILINGUALISM AND TURKISH: A VOSVIEWER BASED BIBLIOMETRIC ANALYSIS

ABSTRACT

This study aims to provide a comprehensive overview of research on "bilingualism" and "Turkish." Trends and relationships in the field are analysed, and changes from 2000 to 2024 are examined. A search conducted in the Web of Science database (SCI-EXPANDED, SSCI, AHCI, ESCI) identified 234 articles. After excluding 13 that did not contain relevant data, 221 articles were analysed using VOSviewer software. The study explores publication trends, common research themes, networks of prolific authors, citation networks by countries and universities, and bibliographic linkages. The findings reveal that despite fluctuations in publication numbers post-2000, academic interest in bilingualism has grown. Keywords like bilingualism, Turkish-German bilingualism, and heritage bilingualism frequently appear. Türkiye demonstrates significant academic collaboration with countries such as Germany, the Netherlands, and the USA. This study highlights the importance of enhancing Türkiye's visibility in bilingualism research, developing Turkish, and fostering future generations' interest in their mother language within the contexts of language, culture, and identity. Recommendations are offered to strengthen Türkiye's role in the academic discourse on bilingualism and promote linguistic and cultural sustainability.

Keywords: Bilingualism, Turkish, Bibliometric analysis, VOSviewer

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Adayı, İstanbul/Türkiye. Araştırma Görevlisi, Samsun Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Samsun/Türkiye, E-mail: banu.demirbas@samsun.edu.tr / PhD Candidate, Istanbul Medeniyet University, Department of Sociology, Institute of Graduate Studies, Istanbul/Türkiye. Research Assistant, Samsun University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Samsun/Türkiye, E-mail: banu.demirbas@samsun.edu.tr

Giriş

İki dillilik üzerine yapılan araştırmalar, geniş bir literatür yelpazesini kapsamaktadır. Özellikle bu çalışmaların çocuğun zihinsel ve dil gelişimi, okul başarısı ile kişisel ve sosyal uyum üzerindeki etkilerine odaklandığı görülmektedir. Aynı zamanda çalışmalar, okullarda ikinci bir dilin öğretilmesinin tavsiye edilip edilmemesi ve bu eğitimin zamanı ve yöntemine ilişkin soruları da gündeme getirdiği bilinmektedir (Temizyürek, 2007; Carlson & Meltzoff, 2008; Yılmaz, 2014; Chen vd., 2014; Kızıлтаş, 2021; Özyürek vd., 2024). Bu konular hem Türkiye'de hem de dünyada çeşitli açılardan tartışılmış ve incelenmiştir. Yapılan tartışmalar ve incelemeler, elde edilen bulguların yetersiz olduğu ve konunun daha dikkatli bir şekilde araştırılması gerektiği üzerinedir. Dolayısıyla genel kanı, iki dilliliğin bir bireyin iki dili kullanmasından çok daha karmaşık bir durum olduğudur. İki dilliliğin basit bir kavram olmayışı, daha fazla ayrıştırılması ve açıklığa kavuşturulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Oysa sözlük tanımları açısından ele alındığında iki dillilik oldukça sade bir kavram gibi görünmektedir (Soffiatti, 1960, s. 275). Oxford İngilizce Sözlüğü (2024) iki dilliliği “iki dili konuşabilme yetisi ve bu dilleri konuşma dilinde kullanma alışkanlığı” olarak tanımlarken, Cambridge İngilizce Sözlüğü (2024), bu kavramı “iki dili kullanma veya konuşabilme durumu” şeklinde ifade etmektedir. Dolayısıyla her iki tanım da iki dilliliği genel ve ortak bir anlamda ele alsa da bu tanımlar; bireylerin iki dili kullanım düzeylerindeki çeşitliliği ve iki dilliliğin bilişsel, sosyal ve kültürel boyutlarını tam olarak yansıtamamaktadır.

İki dillilik üzerine çalışma yapan araştırmacılar “iki dillilik” kavramını ele aldıklarında, yalnızca iki dilin kullanılmasından bahsetmemekte; aynı zamanda araştırma konusu olan birey ya da grubun, yaşadıkları çevrede hâkim olan kültürel ve dilsel normlardan farklı bir atmosfer içinde varlık gösterdiği gerçeğine de dikkat çekmektedirler. Bu durum araştırmacıların iki dilliliği sadece farklı dilsel alışkanlıkların bir tezahürü olarak değil, aynı zamanda, kültürel anlamda çeşitlilik gösteren alışkanlıklar ve yaşam biçimlerine de işaret eden bir olgu olarak ele aldıklarını göstermektedir (Soffiatti, 1960, s. 275).

Sonuç olarak iki dillilik, tek dilliliğe kıyasla çok daha karmaşık ve çok boyutlu bir olgudur; bireysel, toplumsal, kültürel, psikolojik ve eğitimsel unsurları bünyesinde barındırır. Bu nedenle, iki dillilik yalnızca dilbilimsel bir konu olmanın ötesinde, dilin ötesine geçen çalışmalarla ele alınmaktadır. İki dillilik olgusu, göçmen topluluklar, marjinal gruplar, onların eğitimi, psikolojik durumları ve toplumsal-ekonomik meseleleriyle yakından ilişkilidir. Bu geniş kapsam, iki dilliliği tanımlamak ve sınıflandırmak için kullanılan kriterlerin de önemli ölçüde artmasına neden olmuştur (Bican, 2017, ss. 354-355). Dolayısıyla iki dillilik çalışmaları, yalnızca dil yeterliliği ile sınırlı kalmayıp aynı zamanda bireyin kimlik gelişimi ve sosyal entegrasyonu konularının da izini sürmektedir. Bu durum, iki dillilik araştırmalarında sosyal ve kültürel dinamiklerin dikkate alınmasının gerekliliğini vurgulamakta ve çalışma alanını genişletmektedir. “İki dillilik” çatısı altında sadece dilbilim değil; sosyoloji, psikoloji, antropoloji, eğitim bilimleri ve ekonomi gibi alanlarda çalışmalar yapılmakta ve bu çalışmaların görünürlüğü her geçen gün artmaktadır. Bu sayede iki dilliliğin karmaşık doğası daha kolay anlaşılakta ve bireylerin, toplulukların ve toplumların bu olgudan nasıl etkilendiği daha iyi analiz edilme olanağı bulunmaktadır.

Önceki çalışmalar incelendiğinde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde iki dillilik üzerine bibliyometrik analize dayalı çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Özellikle Türkiye’de iki dillilik konulu tezler (Ünyılmaz, 2022; Oruç, 2023); kongrede ve sempozyumda

sunulan bildiriler (Aybey, 2017; Koyuncu, 2015; Şeref & Karagöz, 2019); bilimsel dergiler (Atakan ve Bulut, 2008; Gaviria-Marin vd., 2018) ve çalışma alanları (Ergul vd., 2010; Ho ve Ho, 2017) üzerine bibliyometrik analizlerin yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak konuya ilişkin çalışmaların pek çoğunun VOSviewer analiz programı yardımıyla görselleştirilerek analiz edilmediği görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu çalışmanın akademik literatür analizinde yaygın olarak kullanılan bir analiz programı yardımıyla analiz edilmesi yalnızca metodolojik açıdan yenilikçi bir yaklaşım sunmakla kalmayıp 2024 yılına kadar yayımlanan çalışmaları kapsamı bakımından güncelliği yansıtmakta ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda, iki dillilik alanında yapılan araştırmalara kapsamlı bir bakış sunmak; bu alandaki çalışmaların ve araştırmacıların eğilimlerini, aralarındaki ilişkileri analiz etmek ve geçmişten günümüze yaşanan değişimleri incelemek, iki dillilik alanındaki bilgi birikimini kavramak bakımından önemlidir. Bu doğrultuda çalışmada, 2000-2024 yılları arasında “iki dillilik” ve “Türkçe” üzerine yapılan araştırmalar incelenmeye çalışılmıştır. Bibliyometrik analiz yönteminin kullanıldığı araştırmada, iki dillilik olgusu ve Türkçe üzerine yapılmış çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesini sağlanmış ve araştırma eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Verilerin analizi, VOSviewer paket programı yardımıyla görsel bir biçimde sunularak mevcut literatürdeki boşlukların ve yoğun araştırma alanlarının kolayca anlaşılması sağlanmıştır.

Bu çerçevede araştırmanın ana problem cümlesi “İki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan araştırmalarda Türkiye’yi akademik dünyada merkezi konuma getirmek ve bu alanda yapılan çalışmalara olan ilgiyi artırmak için neler yapılabilir?” olarak belirlenmekte ve ayrıca aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır:

1. İki dillilik ve Türkçe konusundaki yayın sayıları zamanla nasıl bir değişim göstermektedir?
2. İki dillilik ve Türkçe ile ilgili en yaygın araştırma temaları ve konuları nelerdir?
3. İki dillilik ve Türkçe üzerine ortak çalışmalar yapan yazarlar hangi düzeyde etkileşim göstermektedir?
4. İki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan araştırmalarda hangi ülkelerin katkısı öne çıkmaktadır?
5. İki dillilik ve Türkçe üzerine ortak araştırmalar yapan üniversiteler hangi düzeyde etkileşim göstermektedir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma sistematik derleme çalışması olup çalışmada nicel araştırma yöntemine dayanan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Sistematik derleme, alanında uzman araştırmacılar tarafından benzer yöntemler ile yapılmış çok sayıda araştırmanın yapılandırılmış ve kapsamlı bir sentezidir (Karaçam, 2013, s. 26). Sistematik derlemede tanımlı bir araştırma sorusu vardır ve literatür belirli bir konu veya hipotez çerçevesinde taranır. Bunun yanında kaynaklar belirli bir veri tabanından seçilerek, kaynağı dahil etme ve dışlama kriterleri önceden belirlenir ve elde edilen bulgular objektif olarak değerlendirilir. Bibliyometrik analiz ise belirli bir konuda ilgili literatürde yer alan mevcut yayınların genel durumu hakkında bilgi sahibi olmayı amaçlamakta ve sistematik derleme çalışmalarında kullanılabilecek bir analiz yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır (Bellibaş ve Gümüş, 2018).

Araştırmanın Veri Toplama Süreci

Bir bibliyometrik araştırmada ilgili literatürün en iyi şekilde temsil edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle veri tabanının kapsamı oldukça önemlidir (Gürler, 2021). Uluslararası atıf dizinleri, bilimsel araştırmaların ve araştırmacıların kalite belgesi olarak görülmektedir. Web of Science (WoS) bu açıdan uluslararası veri tabanlarından biridir ve akademik çalışmaların WoS üzerinden incelenmesi bilimsel üretimin temel göstergelerinden biri olması sebebiyle önemlidir (Şeref ve Karagöz, 2019, s. 214). WoS, Clarivate Analytics'e bağlı bir veri tabanı olup Science Citation Index Expanded (SCIE), Social Sciences Citation Index (SSCI) ve Arts & Humanities Citation Index (A&HCI) üç önemli arama dizinine sahiptir. Bibliyometri ile ilgilenen araştırmacılar da bu veri tabanını veri kaynağı olarak kullanabilmektedir (Al & Soydal, 2014, s. 26). Bu araştırmada, WoS veri tabanında "*bilingualism*" ve "*Turkish*" ifadeleri kullanılarak tüm alanlarda tarama yapılmıştır. Elde edilen yayınlar dahil etme/hariç tutma (filtre uygulama) kriterleri dahilinde sınırlandırılmış ve araştırmanın verisi oluşturulmuştur. Verilerin kaydedilme işlemi 17 Ekim 2024 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

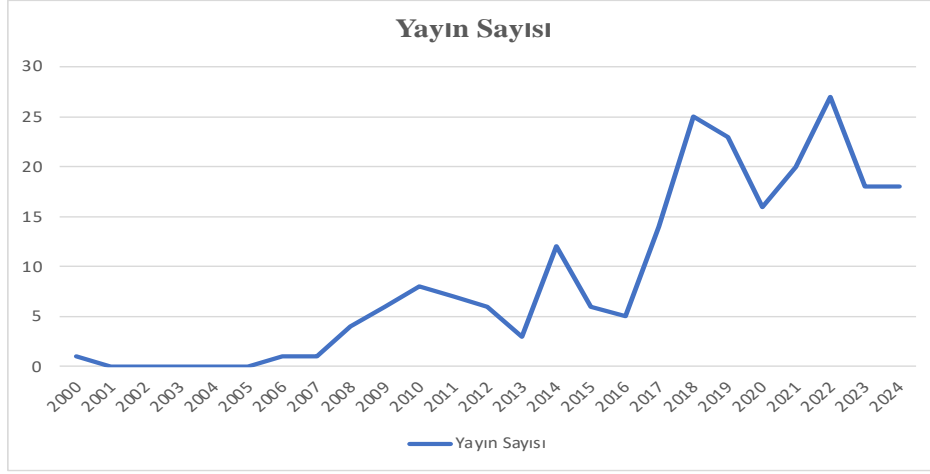
Bibliyometrik araştırmalarda ilgili literatüre ilişkin veri setinin oluşturulma sürecinde izlenmesi gereken birtakım yollar vardır. Bunlar; veri tabanının seçilmesi, taranacak anahtar kelimelerin belirlenmesi, filtreleme uygulanması ve oluşan veri setinin indirilmesidir (Gürler, 2021). Taranacak anahtar kelimelerin belirlenme süreci bibliyometrik çalışmaların sonucunu etkileyeceğinden oldukça önemlidir (Andres, 2009) ve bu sürecin şeffaf yürütülmesi gerekmektedir. Ayrıca bibliyometrik analizlerde belirli bir zaman dilimini seçmek, veri bütünlüğünü korumak ve anlamlı karşılaştırmalar yapmak için önemlidir. Özellikle 2000'den bu yana göç politikaları, eğitim sistemi, çok dillilik ve çok kültürlülük politikaları değişime uğramış; göçe yönelik farkındalık artırılmaya çalışılmıştır (IOM, 2000; ICMPD, 2019). Dolayısıyla 2000 yılı ve sonrası, göç ve iki dillilik üzerine yapılan çalışmaları anlamak bakımından önemli bir tarihsel sınırdır. Bu bağlamda araştırmanın amacına bağlı olarak "*bilingualism*" ve "*Turkish*" anahtar kelimeleri kullanarak yapılan tarama sonucunda, 2000-2024 yılları arasında 234 makaleye ulaşılmıştır. Ancak makalelerden 13'ü analiz edilen alanda veri içermediği için analize dahil edilmemiştir. Toplamda 221 makale verisine ulaşılmış ve ham veri seti indirilmiştir.

Araştırma Verilerinin Analizi

Bu çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz göstergelere dayanmaktadır (Abramo vd., 2009). Bu durum bilimsel araştırmaların yapısını ve sürecini incelemek için araştırmacıyla güçlü bir yöntem ve veri seti sunma imkânı tanımaktadır (Borgman ve Furner, 2002). WoS üzerinden indirilen ham veri seti uygun veri formatına dönüştürülerek VOSviewer paket programı üzerinden analiz edilmiş ve görselleştirilmiştir. VOSviewer paket programı; bibliyometrik analizler yapmak, veri görselleştirmek ve akademik atıf ilişkilerini incelemek için araştırmacılara bilimsel haritalar oluşturma imkânı sunan bir veri analizi yazılımıdır. Bu yazılım, araştırmacıların verileri görsel olarak temsil ederek literatürdeki ilişkileri ve eğilimleri daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır (Dereli, 2024, s. 2). Bu çalışmada iki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan akademik çalışmaların WoS'taki etkinliğini ortaya koyabilmek için veri tabanında dizinlenen makalelerin yıllara göre dağılımı, anahtar kelime ağ analizi, en üretken yazarlar, üniversiteler, ülkeler ve kendi aralarındaki iş birlikleri gibi ölçütlere göre bibliyometrik analiz kullanılarak analiz edilmiş ve görselleştirilmiştir.

Bulgular

Aşağıda “iki dillilik” ve “Türkçe” üzerine yapılan çalışmaların yıllara göre değişimi, çalışmalarda öne çıkan anahtar kelimeler, alanda öne çıkan yazarlar ve aralarındaki iş birlikleri, bu iş birliklerinin ülkelere ve üniversitelere göre analizi yer almaktadır.

Grafik 1: Yıllara göre yayın sayısı

Tablo 1: Dile göre yayın sayısı

Dil	Yayın Sayısı
İngilizce	224
Türkçe	10

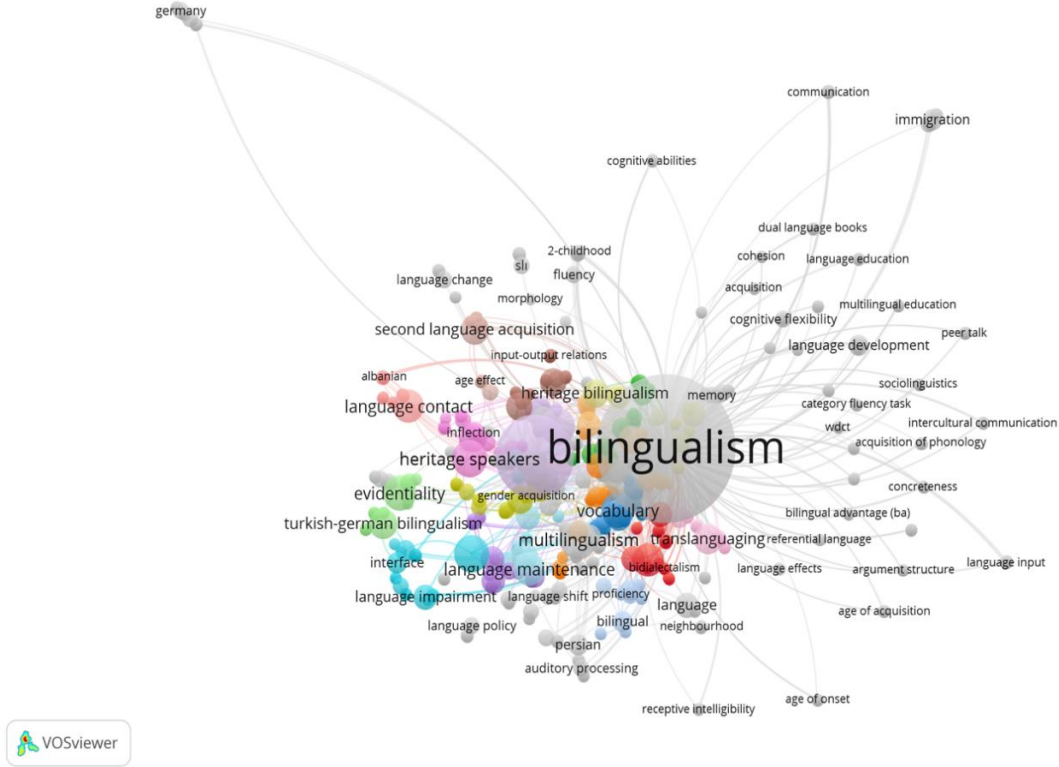
Tablo 1, Web of Science veri tabanında “iki dillilik” ve “Türkçe” anahtar kelimeleriyle yapılan arama sonucunda 2000-2024 yılları arasında 234 makaleye ulaşıldığını göstermektedir. Bu makalelerden 10’u Türkçe iken 224’ü İngilizcedir.

Grafik 1 ise “iki dillilik” ve “Türkçe” anahtar kelimeleriyle yapılan arama sonucunda 2000-2024 yılları arasında yapılan yayın sayılarının değişimini yansıtmaktadır. Grafik 1’e göre, 2000-2010 yılları arasındaki dönemde, yayın sayısında düşük bir seviyede artış gözlenmiştir. Bu yıllar arasında yapılan toplam yayın sayısı 21’dir. İlk yıllarda (2000-2004) sadece 1 yayın yapılırken 2005 yılından sonra hafif bir yükseliş görülmekte; 2007’den itibaren yayın sayısında daha düzenli bir artışın olduğu, ancak bu artışın oldukça yavaş bir eğilim gösterdiği dikkat çekmektedir. Dolayısıyla 2010 öncesi dönem durağan ve düşük yayın sayılarıyla karakterize edilmektedir. Bu dönemde iki dillilik ve Türkçe ile ilgili araştırmaların daha sınırlı kaldığı ya da bu konuya olan ilginin daha yeni yeni artış gösterdiği anlaşılmaktadır.

2011-2016 yılları arasında toplam yayın sayısı 39’dur. 2011-2013 yılları arasında yayın sayısı 15’in üzerine çıkmış, ancak 2013 yılında bu sayı tekrar düşmüştür. 2014’te yayın sayısında yükselme olsa da bu yükselme dalgalı bir yapıya işaret etmektedir. Yine de 2011-2016 dönemi, konuya olan ilginin artmaya başladığı bir dönem olarak yorumlanabilmektedir.

2017-2024 yılları arasındaki dönem incelendiğinde ise, 2017 ve 2018 yılı yayın sayılarındaki büyük sıçrama dikkate değerdir. 2016’da 5 olan yayın sayısı 2017’de 14, 2018’de ise 25’tir. Bu dönemde toplam yayın sayısı 161’dir. 2020 yılına gelindiğinde yayın sayısında bir düşüş yaşansa da 2021 ve 2022 yıllarında bir artış gözlenmiştir. 2023 ve 2024’te bir düşüş eğilimi görülmüş, yine de bu düşüş, 18 yayın ile sabitlenmiştir. Bu bağlamda 2017 yılı sonrası, alanın daha popüler hale geldiğini ve daha fazla çalışmanın yayımlandığını göstermektedir. Bu dönem, iki dillilik ve Türkçe

araştırmalarının akademik olarak ivme kazandığı bir dönemi yansıtmaktadır. 2024'te bir miktar gerileme olsa da genel trendin 2010'lara kıyasla çok daha yüksek olduğu aşikardır.

Şekil 1: Anahtar kelime ağı

Yukarıda yer alan ağ haritası; iki dillilik ve Türkçe anahtar kelimeleriyle yapılan araştırmaların genel eğilimlerini, ilişkili konuları ve araştırma odaklarını gösteren bir yapı sunmaktadır. Haritada öne çıkan ve yoğunluk gösteren anahtar kelimeler incelendiğinde, merkezinde yer alan kelimenin "*Bilingualism*" (İki Dillilik) olduğu görülmekte ve bu kelime en geniş ağı oluşturmaktadır. Bilingualism'in iki dillilik konusundaki diğer tüm anahtar kelimelerle ilişkili olduğu görülmekte ve Türkçe ile ilgili yapılan iki dillilik çalışmalarının büyük bir kısmının bu kavram etrafında şekillendiğini anlaşılmaktadır.

"*Turkish-German bilingualism*" (Türk-Alman iki dilliliği) önemli bir anahtar kelime olarak dikkat çekmektedir. Almanya'da yaşayan Türklerin dil edinimi ve iki dillilik çalışmalarına işaret eden bir ifade olarak değerlendirilebilmektedir.

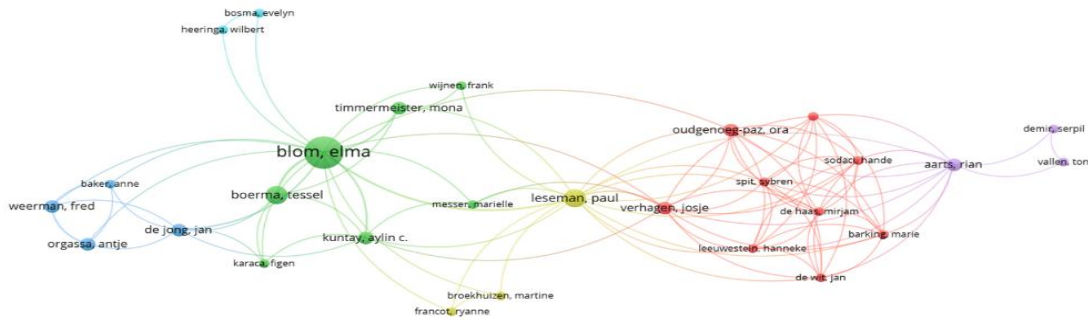
"*Heritage bilingualism*" (miras iki dillilik) ve "*language contact*" (dil teması) gibi terimler Türk topluluklarında Türkçenin korunması ve diğer dillerle olan etkileşimine işaret etmektedir. Miras iki dilliliği, bir bireyin evde ailesiyle bir dili konuşup toplumda başka bir dili konuştuğu durumu kapsamaktadır. Bu anahtar kelimelerin vurgulanması, Türkçenin kültürel mirasın bir parçası olarak nasıl sürdürüldüğüne dair araştırmaların varlığını göstermektedir.

"*Second language acquisition*" (ikinci dil edinimi) ve "*language development*" (dil gelişimi) gibi anahtar kelimeler, özellikle yabancılara Türkçe öğretimi veya Türk çocuklarının Türkçe dışında başka dilleri nasıl edindiği üzerine yapılan çalışmaları göstermektedir. İkinci dil edinimi üzerine yapılan çalışmalar diğer anahtar kelimelerle kurulan ilişki de düşünüldüğünde, özellikle Türkçe-Almanca iki dilliliği bağlamında önemli olduğunu göstermektedir.

Haritada "language education" (dil eğitimi) ve "multilingual education" (çok dilli eğitim) terimlerinin varlığı, Türkçe'nin eğitim süreçlerinde nasıl yer aldığı, çok dilli eğitim programlarında nasıl kullanıldığına dair çalışmaların olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda Türkçe'nin iki dilli eğitimdeki rolü ve öğretim yöntemleri araştırmalar için kritik bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Cognitive flexibility" (bilişsel esneklik) ve "memory" (hafıza) gibi terimlerin varlığı, Türkçe ve iki dillilik üzerine yapılan araştırmalarda iki dilliliğin bireyler üzerindeki bilişsel etkilerini inceleyen çalışmalara işaret etmektedir. Bu çalışmalar; iki dilliliğin bilişsel beceriler üzerindeki olumlu etkileri, özellikle de problem çözme, dikkat ve hafıza gibi alanlardaki gelişimlere odaklandığını göstermektedir.

"Immigration" (göç) ve "language policy" (dil politikası) gibi terimler, göç bağlamında artan iki dillilik durumunu ve Türkçenin farklı ülkelerdeki resmi dil politikalarıyla ilişkisine dair araştırmaların varlığını göstermektedir. Bu kelimelerin "Germany (Almanya)" anahtar kelimesiyle olan ilişkisi, Almanya'daki Türkçe varlığının statüsü ve iki dillilik politikalarının incelendiği çalışmalara vurgu yapıldığını ifade etmektedir. Bu bağlamda anahtar kelime ağ haritası, Türkçe ve iki dillilik üzerine yapılan çalışmaların geniş bir alana yayıldığını ve farklı disiplinlerde çalışıldığını göstermektedir. Dil edinimi, bilişsel süreçler, dil muhafazası, göçmen topluluklar ve dil eğitimi gibi çok çeşitli konular iki dillilik çalışmalarında Türkçenin önemini gözler önüne sermektedir.

Şekil 2: Ortak yazar ilişki ağ haritası

Yukarıdaki ağ haritasında verilen ortak yazar ilişki ağı, "iki dillilik" ve "Türkçe" anahtar kelimeleriyle yapılan bir Web of Science taramasına dayanmakta ve yazarlar arasında yapılan iş birliği ağını göstermektedir. VosWiever paket programı desteğiyle yazarlar arasındaki iş birlikleri, kümelenmiş bir yapı olarak görselleştirilmiş ve farklı renklerle temsil edilmiştir. Her küme, belirli yazar gruplarının birbiriyle ne kadar ilişki içerisinde olduklarını ve yazarlar arasında kurulan iş birliklerinin yoğunluğunu yansıtmaktadır. Bu bağlamda;

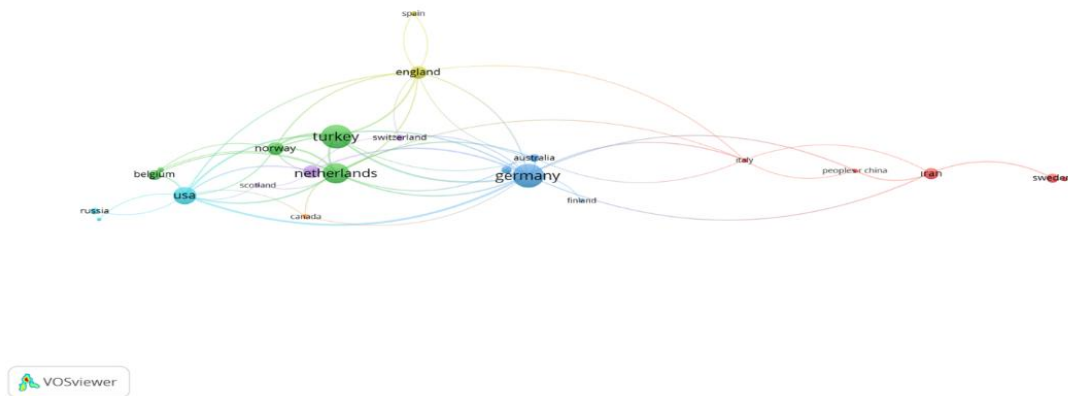
Yeşil kümenin merkezi figürü *Elma Blom* haritada oldukça merkezi bir konuma sahiptir ve birçok yazarla iş birliği içerisinde yayınları bulunmaktadır. *Blom*'un etrafında *Tessel Boerma*,

Mona Timmermeister, Aylin C. Kuntay, Figen Karaca gibi isimler yer almakta olup, özellikle *Aylin C. Kuntay* ve *Figen Karaca*, Türk kökenli araştırmacılar olarak *Blom* ile sıkı bir iş birliği içindedirler. Bu araştırmacıların iki dillilik alanında geniş bir etki alanına sahip oldukları, uluslararası akademik çevrelerle güçlü bağlar kurdukları anlaşılmaktadır.

Kırmızı kümede *Paul Leseman, Josje Verhagen, Ora Oudgenoeg-Paz* gibi isimler merkezi rol üstlenmektedir. Bu yazarlar, kendi aralarındaki sıkı bir akademik iş birliği içerisindedirler. Özellikle *Leseman* ve *Verhagen*'ın, çok sayıda ortak yazarla geniş ve etkili bir iş birliği ağına sahip olduğu görülmektedir. Bu küme diğer yazar gruplarıyla da bağlantılar kurarak özellikle yeşil küme ile iş birliği içerisindedir. *Fred Weerman, Antje Orgassa, ve Jan de Jong* gibi isimlerin bulunduğu mavi küme, diğer kümelerle kıyasla daha küçük ve bağımsız bir grup olarak gözükmektedir. Özellikle grubun *Elma Blom* ile bağlantısı bulunmakta ve bu bağlantı, yeşil kümedeki geniş iş birliği ağının bazı kısımlarına dahil olduklarını göstermektedir. Anlaşıldığı üzere bu küçük grup, iki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan araştırmalarda daha spesifik bir alan üzerinde yoğunlaşmış bir iş birliği yapısını yansıtmaktadır.

Rian Aarts etrafında şekillenen mor kümeye bakıldığında ise daha az sayıda yazarı içerdiği ve diğer kümelerle kıyasla sınırlı bir iş birliği içerisinde olduklarını göstermektedir. *Serpil Demir* ve *Ton Vallen* bu kümenin üyeleri arasındadır. *Demir* ve *Vallen, Aarts* ile sıkı bir akademik iş birliği içerisindedir. Bu grup, diğer kümelerle daha az bağlantılı, kendi içinde daha kapalı bir iş birliği yapısına sahiptir.

Özetle *Elma Blom* ve *Paul Leseman* gibi merkezi figürler, bilimsel iş birliği ağına belirleyici rollere sahiptir. Bu araştırmacılar, iki dillilik ve Türkçe üzerine geniş ve disiplinler arası iş birliği ağını bir araya getiren önemli aktörler olarak görünmektedirler. Dolayısıyla ağ haritası; iki dillilik ve Türkçe anahtar kelimeleriyle yapılan araştırmaların geniş bir bilimsel iş birliği ağına dayandığını, Türk araştırmacıların ise bu ağın belirli ve önemli parçalarını oluşturduğunu göstermektedir.

Şekil 3: Ükelere göre ortak yazar ilişki ağı

Yukarıdaki ağ haritasında gösterilen ortak yazar ve ülke bağlantı haritasında, farklı ülkeler arasındaki ortak yazar ilişkileri ve iş birlikleri gösterilmektedir. Her bir düğüm bir ülkeyi düğümün büyüklüğü o ülkenin iş birliklerindeki merkezietini, düğümler arasındaki çizgiler ise ülkeler arasındaki yazar ilişkilerinin yoğunluğunu temsil etmektedir.

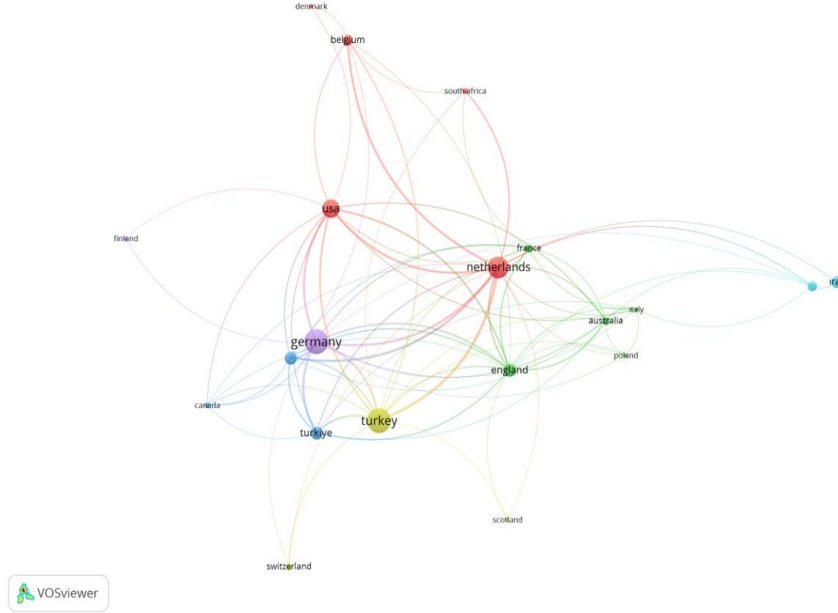
Harita incelendiğinde Hollanda, Almanya, Türkiye ve ABD'nin en büyük düğümlere sahip ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir. Bu ülkeler, haritada akademik iş birliği bakımından merkezi rol oynamaktadır. Aynı zamanda Almanya, Hollanda ve Türkiye arasındaki çizgiler kalın ve yoğundur. Bu durum, bu ülkeler arasında çok sayıda ortak akademik yayın yapıldığını göstermektedir.

ABD ve Almanya ile Türkiye arasında da güçlü bağlantılar bulunmaktadır. İran ve Çin arasında ve çevrelerindeki ülkelerle sınırlı, daha az yoğun bağlantılar vardır. Bu da onların uluslararası akademik iş birliklerinde daha az merkezi rol oynadığını açıkça göstermektedir.

İngiltere ve İspanya arasında ve diğer ülkelerle yapılan iş birlikleri haritada belirgin fakat diğer ülkelere kıyasla daha az yoğundur.

ABD ve Norveç arasında güçlü bir akademik iş birliği mevcuttur. Bu ülkeler arasındaki çizgi yoğun ve diğer ülkelerle olan iş birlikleri de belirgin düzeydir.

İran ve Çin gibi ülkelerin iş birlikleri sınırlı, daha çok kendi kümeleri içinde kalmış durumdadır. Bu durum, ülkelerin uluslararası akademik iş birliklerinde daha az görünür olduklarını göstermektedir.

Şekil 4: Ülkelere göre ortak atıf ilişki ağı

Yukarıdaki ağ haritasında gösterilen ülkelere göre ortak atıf bağlantı haritası, ülkeler arasındaki akademik iş birliklerini ve yapılan atıfları göstermektedir. Her bir düğüm bir ülkeyi, düğümün büyüklüğü ise o ülkenin atıf yoğunluğunu temsil etmektedir. Düğümler arasındaki çizgiler de ülkeler arasındaki atıf veya iş birliği yoğunluğunu ifade etmektedir.

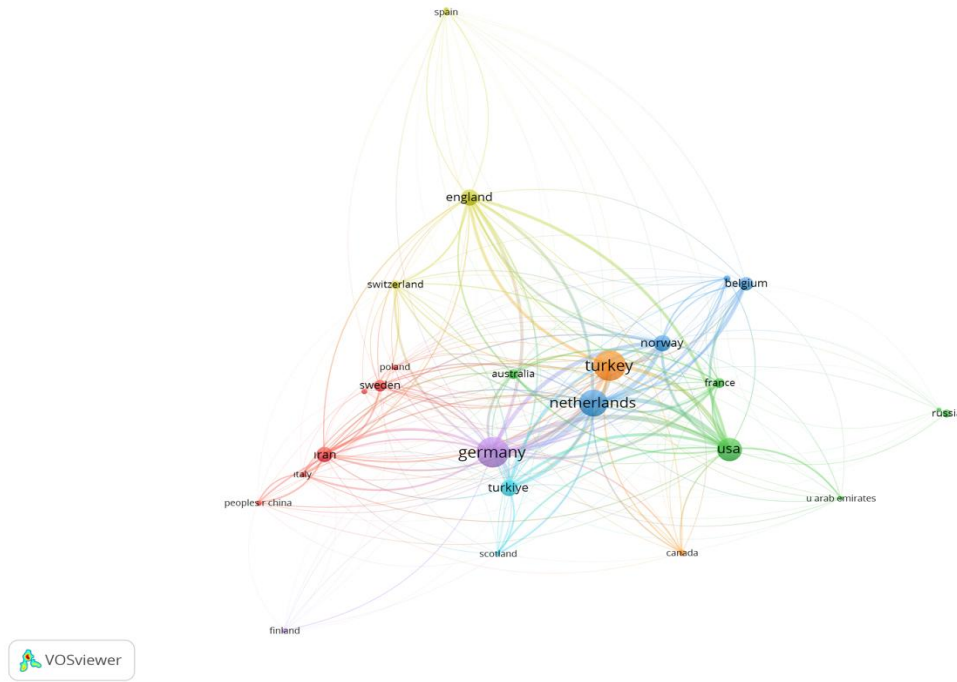
Hollanda, ABD ve Almanya gibi ülkeler, büyük düğümlerle temsil edilmektedir. Bu durum belirtilen ülkelerin çok sayıda atıf aldığını ve yüksek düzeyde birbirleriyle akademik iş birliği içinde olduklarını göstermektedir.

Türkiye, diğer ülkelerle kıyaslandığında orta büyüklükte bir düğümlerle temsil edilmekte ve bu temsil Türkiye'nin akademik dünyada önemli bir konumda olduğunu, özellikle Almanya, ABD ve Hollanda ile olan atıf ilişkilerinin güçlü olduğunu göstermektedir.

ABD, Hollanda ve Almanya gibi ülkeler arasında kalın çizgiler görülmekte olup bu durum, ülkeler arasındaki akademik iş birliklerinin ve atıfların yoğun olduğunu göstermektedir.

Türkiye'nin Almanya ve Hollanda ile olan bağlantılarının belirgin ve nispeten güçlü, özellikle Almanya ile olan ilişkisinin ise dikkat çekici olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu durum, Türkiye'deki akademik çalışmaların bu iki ülke tarafından karşılıklı olarak referans alındığını ve bu ülkelerle iş birliği içinde olduğunu göstermektedir. Turkey ve Türkiye'nin ayrı düğümler olarak var olması, hem Turkey hem de Türkiye isminin hâlâ farklı yayınlarda kullanılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Anlaşıldığı üzere Türkiye'nin uluslararası platformlarda isminin "Türkiye" olarak değiştirilmesi 2021'de gerçekleştiği için veri tabanlarında bu geçiş henüz tamamlanmamış gözükmektedir. Dolayısıyla bu durum, iki farklı düğümle karşılaşmamıza sebep olmaktadır. Belirtilen iki düğüm birleştiğinde Türkiye'nin akademik görünürlüğü daha da artmaktadır.

Ayrıca harita incelendiğinde İran'ın bağlantılarını sınırlı olduğu ancak Hollanda ve Almanya ile görünür bir ilişkisinin olduğu dikkat çekmektedir. İran, genel anlamda haritanın geri kalanına nispeten daha bağımsız bir konumdadır. Finlandiya, Danimarka ve Güney Afrika nispeten küçük düğümlerle temsil edilmekte ve büyük merkezler olan ABD, Hollanda ve Almanya ile bağlantılı görülmektedir. Bu durum ülkelerin akademik dünyada daha küçük ölçekli iş birliklerine sahip olduklarını göstermektedir.

Şekil 5: Ülkelere göre bibliyografik bağlantı ilişki ağı haritası

Yukarıdaki ağ haritasında, iki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan akademik çalışmaların bibliyografik bağlantıları ve ülke bazlı iş birlikleri gösterilmektedir. Harita incelendiğinde şu sonuçlar çıkmaktadır:

Haritada Türkiye merkezî bir pozisyonundadır. Bu, iki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan araştırmaların büyük ölçüde Türkiye merkezli olduğunu ve diğer ülkelerle güçlü iş birlikleri kurduğunu göstermektedir. Haritada Türkiye'nin ve Türkçenin araştırıldığı dilbilimsel çalışmaların başlıca kaynağı ve aynı zamanda iki dillilik üzerine yapılan çalışmaların önemli bir

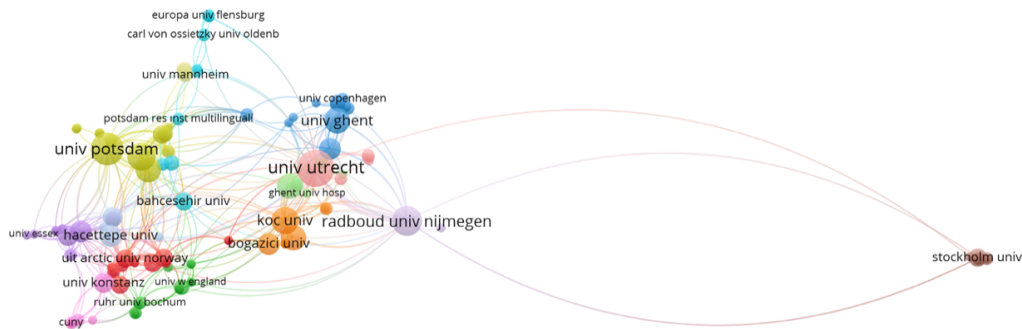
odağı olduğu açıktır. Bu durum Türkçe ve iki dillilik bağlamında özellikle Almanya, Hollanda, ABD gibi ülkelerde yaşayan Türk göçmen nüfusuyla ilişkilendirilebilmektedir. Bunun yanında Şekil 5’te de belirtildiği gibi Turkey ve Türkiye’nin ayrı düğümler olarak var olması, hem Turkey hem de Türkiye isminin hala farklı yayınlarda kullanılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla belirtilen iki düğüm birleştiğinde Türkiye'nin akademik görünürlüğü daha da artmaktadır.

Almanya'nın Türkiye ile olan güçlü bibliyografik bağlantıları dikkat çekicidir. Bu bağlantı, Almanya'daki büyük Türk göçmen nüfusunun varlığına ve bu göçmen topluluğunun iki dillilikle ilgili akademik çalışmalarda önemli bir rol oynamasıyla açıklanabilmektedir. Almanya’da yaşayan Türkler arasında iki dillilik, dil edinimi ve eğitim gibi konular üzerine yapılan araştırmalar oldukça yaygındır.

Haritada Hollanda ve ABD ile olan güçlü akademik bağlantılar da önemli görülmektedir. Özellikle Hollanda’nın alanda yapılan çalışmalarda öncü ülkelerden biri olduğu anlaşılmakta ve Hollanda’da yaşayan Türk nüfusunun iki dillilik araştırmalarında önemli bir çalışma alanı sunduğu anlaşılmaktadır.

ABD ile Türkiye arasındaki güçlü iş birliği ise ABD’deki çok kültürlülük politikaları, göçmen nüfusları ve iki dilliliğe yönelik kapsamlı araştırmalarla açıklanabilir. ABD’de yaşayan Türk kökenli göçmenler ve onların dil kullanımı üzerine yapılan çalışmalar, iki ülke arasındaki akademik iş birliğini artırmış durumdadır.

İki dillilik araştırmaları genellikle sosyo-linguistik, eğitim, kültürel kimlik, dil politikaları gibi birçok disiplini kapsar. Türkiye'nin hem dil politikaları açısından hem de göçmen kökenli nüfusuyla bu tür çalışmalarda merkezde yer alması, uluslararası akademik iş birliklerini artırdığını göstermektedir. Bu durum, Türkçe'nin yalnızca Türkiye’de değil, uluslararası düzeyde de iki dillilik üzerine yapılan araştırmalarda büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermekte ve Türkiye'nin iki dillilik üzerine yapılan uluslararası araştırmalarda önemli bir paydaş olduğunu açıklamaktadır.

VOSviewer

Şekil 6: Üniversitelere göre ortak atıf ilişki ağı haritası

Yukarıdaki ağ haritasında gösterilen üniversite atıf ağı haritasında, akademik çalışmalarda üniversiteler arasında kurulan iş birlikleri, yapılan ortak atıfları ve araştırma grupları arasındaki ilişkiler görselleştirilmiştir.

Haritaya göre, "Potsdam Üniversitesi" haritanın merkezinde yer almakta ve diğer birçok üniversite ile bağlantılarının olduğu görülmekte; iki dillilik ve Türkçe çalışmaları konusunda önemli bir konumda olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca bu üniversite diğer üniversitelerle sıkı iş birliği içerisinde, bu durum da çalışmaların geniş bir akademik toplulukta kabul gördüğünü yansıtmaktadır.

Nijmegen Radboud Üniversitesi ve *Utrecht Üniversitesi* de ağın önemli düğümleri arasında yer almaktadır. Bu üniversiteler arasında büyük bir bağlantı ağı mevcuttur ve bu durum, iki dillilik araştırmalarında Avrupa çapında güçlü bir iş birliğinin olduğunu göstermektedir.

Koç Üniversitesi, *Boğaziçi Üniversitesi*, *Bahçeşehir Üniversitesi* ve *Hacettepe Üniversitesi* gibi Türkiye'deki üniversiteler, bu ağın önemli bir parçası olarak görülmektedir. Bu, Türkiye'de iki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan araştırmaların uluslararası iş birlikleriyle bağlantılı olduğunu ve bu üniversitelerin uluslararası arenada etkili olduğunu göstermektedir.

Haritadaki farklı renkler, iş birliği gruplarını göstermektedir. Örneğin, Almanya, Hollanda, Belçika gibi ülkelerdeki üniversiteler sıkı bir iş birliği ağı oluşturmuş durumda olup, bu durum, iki dillilik araştırmalarında Avrupa merkezli çalışmaların önemli olduğunu göstermektedir.

Stockholm Üniversitesi de dikkat çeken başka bir diğer düğümdür, ancak haritanın sağ tarafında daha bağımsız bir konumda yer almaktadır. Bu üniversite daha az bağlantıya sahip olmakla birlikte, yine de önemli araştırmalara katkıda bulunan bir üniversite konumundadır.

Bağlantıların yoğun olduğu yerler, üniversiteler arasında güçlü iş birliklerinin olduğunu göstermektedir. Örneğin, *Potsdam*, *Utrecht* ve *Nijmegen Radboud* gibi üniversitelerin aralarındaki çizgilerin yoğunluğu, bu kurumlar arasında sık yapılan ortak çalışmaların olduğunu, üniversitelerin iki dillilik üzerine ortak yayınlarda yer aldığını ve birbirlerine atıf yaptıklarını göstermektedir. Dolayısıyla Türkçe ve iki dillilik araştırmalarında üniversiteler arasında, uluslararası iş birliği ve akademik etkileşim olduğu açıkça görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmanın amacı, 2000-2024 yılları arasında "iki dillilik" ve "Türkçe" üzerine yapılan çalışmaların izini sürmektir. Bibliyometrik analiz yönteminin kullanıldığı araştırmada, iki dillilik olgusu ve Türkçe üzerine yapılmış çalışmaların sistematik bir şekilde incelenmesini sağlamış ve araştırma eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Verilerin analizinin VOSviewer paket programı yardımıyla görsel bir biçimde sunulması, mevcut literatürdeki boşlukların ve yoğun araştırma alanlarının kolayca anlaşılmasını sağlamıştır. İki dillilik alanında gerçekleştirilen araştırmalara kapsamlı bir bakış açısı geliştirmek, hem bu alandaki çalışmaların ve bu konuyla ilgilenen araştırmacıların eğilimleri ile aralarındaki ilişkileri analiz etmek hem de geçmişten günümüze yaşanan değişimleri incelemek açısından oldukça önemlidir.

Çalışmada ele alınan "iki dillilik ve Türkçe konusundaki yayın sayıları zamanla nasıl bir değişim göstermektedir?" araştırma sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 1'de ve Grafik 1'de sunulmuştur. Bulgular 2017 yılından itibaren alanda gerçekleştirilen çalışmaların önceki yıllara göre artış gösterdiği yönündedir. Bu durumun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Bu

nedenlerin başında, göç ve mülteci krizinin etkileri gelmektedir. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Arap Baharı sonrasında patlak veren iç savaşlar, mülteci sayısının İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en yüksek düzeyine ulaşmasına neden olmuştur. Özellikle Suriye iç savaşının ortaya çıkardığı mülteci akını; Türkiye, Ürdün ve Lübnan gibi ülkelerde karşılanırken Avrupa bu durumla doğrudan yüzleşmekte gecikmiş; mülteci meselesi, AB genelinde ve özellikle Almanya'da başlıca sorunlardan biri haline gelmiştir. Bu bağlamda, mülteci krizi Türkiye, Almanya ve Avrupa Birliği ekseninde çok boyutlu ve karmaşık bir müzakere sürecinin odak noktası haline gelmiştir (Bayraklı ve Keskin, 2015, s. 7). Dolayısıyla Arap Baharı olarak başlayan iç karışıklıklarla günümüze değin devam eden çatışmalar, mülteci göçünü Türkiye üzerinden Avrupa'ya doğru artırarak devam ettirmektedir. Bu dönemde göçmenlerin entegrasyonuna dair araştırmaların artış göstermesi, iki dillilik ve dil edinimi gibi çalışmalara olan ilginin artmasına yol açmıştır.

Göçmenlerin kimlik ve kültürel aidiyetleri üzerine yoğunlaşan çalışmalar, iki dilliliğin bu kimlikler üzerindeki etkilerini araştırmak bakımından artışa sebep olmuştur. Örneğin Türk topluluğunun Almanya'daki kültürel bağları ve özellikle 1961 yılında işçi göçü antlaşmasıyla başlayan göç süreci, günümüzde Almanya'da dördüncü kuşağın varlığına işaret etmektedir. Avrupa'da yaşayan Türk kökenli göçmenlerin ve onların çocuklarının yaşadıkları farklı sosyo-ekonomik, sınıfsal, kültürel, dinsel, ulusal ve ulus-aşırı bağlamlarda ne tür Avrupalılık pratikleri yaşadıkları (Kaya, 2015, s. 47) sorusunun dil pratikleri ile olan bağlantısı zamanla iki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan çalışmalara ilgiyi artırmaya başlamıştır. Dolayısıyla gelecek kuşakların iki dillilik deneyimlerine odaklanmak; dilin kültür, kimlik ve aidiyetle olan bağlantısına yönelik araştırmalar yapmak önemli görülmüştür.

"İki dillilik ve Türkçe ile ilgili en yaygın araştırma temaları ve konuları nelerdir?" araştırma sorusuna yönelik bulgu Şekil 1'de gösterilmiştir. Bulgular, *Bilingualism (iki dillilik)* anahtar kelimesinin geniş bir araştırma yelpazesine yayıldığını ortaya koymuştur. Bunun yanında *bilingualism* kavramı çeşitli alt alanlarda güçlü ilişkiler sergilemektedir. "*Turkish-German bilingualism*", "*heritage bilingualism*", "*second language acquisition*" ve "*language development*" gibi temalar, iki dillilik araştırmalarında öne çıkan başlıca konu başlıkları olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda bulgular Türkçenin iki dillilik bağlamında ele alınışının büyük ölçüde "*heritage language acquisition*" ve "*second language acquisition*" perspektiflerinde şekillendiğini de göstermektedir.

"İki dillilik ve Türkçe üzerine ortak çalışmalar yapan yazarlar hangi düzeyde etkileşim göstermektedir?" araştırma sorusuna yönelik bulgu Şekil 2'de gösterilmektedir. Özellikle Elma Blom ve Paul Leseman gibi isimlerin merkezi konumda yer aldığı anlaşılmakta, akademik iş birlikleri açısından önemli bir ağ oluşturdukları dikkat çekmektedir. Bunun yanında analiz, Elma Blom'un Aylin C. Kuntay ve Figen Karaca gibi Türk araştırmacılar ile ortak iş birliği içerisinde olduğunu da göstermektedir. Bu durum, Türkçenin iki dillilik bağlamında uluslararası araştırmacılar tarafından ele alındığını ve farklı akademik çevrelerdeki iş birliklerinin önemini vurgulamaktadır. Türk araştırmacıların görünürlüğünü artırmak için uluslararası iş birlikleri geliştirmek, prestijli dergilerde yayın yapmaları için teşvik etmek ve akademik ağlarda aktif olmalarını sağlamak gerekmektedir. Bu sayede Türk akademisyenlerin iki dillilik ve Türkçe konuları bağlamında küresel ölçekte daha fazla tanınmaları sağlanacaktır.

"İki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan araştırmalarda hangi ülkelerin katkısı öne çıkmaktadır?" ve "İki dillilik ve Türkçe üzerine ortak araştırmalar yapan üniversiteler hangi

düzye de etkileşim göstermektedir?” araştırma sorularına yönelik bulgular *Şekil 3-4-5* ve *6*'da gösterilmektedir. Elde edilen bulgulara göre Türkiye'nin Hollanda, Almanya ve ABD gibi çok dilli ve çokkültürlü ülkelerle güçlü ortak akademik bağlantıları bulunmaktadır. Bu akademik bağlantılar en temelde göç ve diaspora etkisi ile açıklanabilmektedir. Almanya başta olmak üzere Hollanda ve ABD gibi ülkelerde Türkiye'den yurt dışına giden büyük bir Türk göçmen nüfusu bulunmaktadır. Ayrıca, buralarda yaşayan farklı kuşaklar arasında iki dillilik yaygın bir durum olup toplulukların kültürel ve dilsel yapısı, iki dillilik üzerine araştırmaların bu ülkelerde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda bu ülkelerde yaşayan Türk nüfusu, akademisyenler ve araştırmacılar, iki ülke arasında köprü görevi görmektedir. Dolayısıyla bu durum, Türkiye ile aralarında bulunan akademik iş birliklerini artırmakta ve var olan iş birliklerinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Potsdam Üniversitesi, Nijmegen Radboud Üniversitesi ve Utrecht Üniversitesi, Avrupa'da iki dillilik ve çok dillilik üzerine geniş çaplı araştırmalar yürüten önemli üniversitelerdir. Dolayısıyla yapılan çalışmaların çoğunlukla Almanya ve Hollanda'ya bağlı üniversitelerde gerçekleşmesi şaşırtıcı değildir. Özellikle bu üniversitelerin nörolingüistik, psikodilbilim ve dil edinimi gibi alanlarda yaptıkları çalışmalar oldukça dikkat çekmektedir. Bu ülkelerde bulunan iki dillilik, çok dillilik ve çok kültürlülük üzerine bulunan araştırma merkezleri ve geliştirilen projeler de bu durumu destekler niteliktedir.

Alanda konuyla ilgili araştırmalara yönelik ilginin artması, araştırma merkezlerinin kurulmasıyla ve pek çok projenin yürütülmesiyle sağlanmaktadır. Örneğin *Güney Kaliforniya Üniversitesi Çok Dilli, Çok Kültürlü Araştırma Merkezi ABD'de* faaliyet gösteren önemli bir araştırma merkezidir. Bu merkez çok dilliliğin eğitim, psikoloji ve kültürle olan ilişkisini araştırmaktadır. ABD gibi çok kültürlü ve çok dilli topluluklara sahip ülkelerde çok dilliliğin toplumsal uyum, akademik başarı ve bilişsel gelişim üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar yürütmektedir. Bir diğeri *Hamburg Üniversitesinde* bulunan *Çeşitlilik Ortamlarında Okuryazarlık Araştırma Merkezi*dir. Araştırma merkezi; göç, küreselleşme ve yeni iletişim teknolojileri nedeniyle nüfusların çeşitliliğinin arttığına odaklanarak *“Çeşitlilik bağlamında sürdürülebilir dil eğitimi nasıl sağlanabilir?”* sorusuna cevap aramaktadır. Yaşam boyu öğrenmeyi referans alarak faaliyetlerini sürdüren merkez, çocuktan yetişkinliğe kadar çok dillilik ve dil edinimi üzerine araştırmalar yapmaktadır. Çalışmalarında; göçmen çocuklar ve çok dilli bireylerin dil gelişimi, dil edinim süreci ve çok dilliliğin bilişsel etkilerini araştırarak dilsel çeşitliliğin toplumsal ve kültürel etkilerine yönelik projeler yürütmektedir.

Koç, Boğaziçi, Bahçeşehir ve Hacettepe Üniversiteleri ise Türkiye'de göç olgusu üzerine çeşitli araştırmalar yapan önde gelen üniversiteler arasındadır (*Şekil 6*). Ancak yine de Türkiye'de iki dillilik, çok dillilik ve çok kültürlülük üzerine spesifik çalışmalar yapan herhangi bir araştırma merkezi bulunmamaktadır. Türkiye'de bu merkezler göç araştırmaları çatısı altında toplanmakta ve faaliyetlerini yürütmektedir. Örneğin *İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (GÖÇMER)*, *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Küresel Göç Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi*, *Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO)* ve *Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MİREKOÇ)* gibi çok sayıda araştırma merkezi bulunmaktadır. Dil üzerine spesifik araştırmalar yürüten araştırma merkezi *Ege Üniversitesinde* bulunan *Avrupa Dilleri ve Kültürleri Araştırma Merkezi (ADİKAM)*'dir. Dolayısıyla Türkiye'de iki dillilik ve çok dillilik konularında araştırmalar yürüten merkezlerin eksikliği dikkat çekmektedir. Özellikle göç alımı fazla ve çokkültürlü bir yapıya sahip

Türkiye’de hem akademik hem de toplumsal fayda sağlayacak araştırmalara olanak tanıyan merkezler kurulmalıdır. Bu tür merkezler Türkiye'nin kültürel çeşitliliğini ve çok dilliliğini daha iyi anlamak bakımından oldukça önemlidir.

Türkiye'nin iki dillilik ve Türkçe üzerine yapılan çalışmalarda akademik iş birliğini artırarak merkezi bir konuma gelmesi ve yurtdışındaki vatandaşların ana dillerini, kimliklerini ve kültürlerini korumaları için birtakım stratejiler geliştirmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki “*Uluslararası akademik iş birliği programları geliştirmek*” olarak belirtilebilir. Türkiye, özellikle Almanya, Hollanda, ABD ve Türk göçmenlerinin yoğun olduğu ülkelerdeki üniversiteler ve araştırma merkezleriyle iş birlikleri kurmalıdır. Ortak araştırma projeleri, öğrenci ve akademisyen değişim programları oluşturularak iki dillilik, dil eğitimi ve kültürel kimlik üzerine çalışmaları teşvik etmelidir. Bir diğeri, “*dijital eğitim platformları ve uzaktan eğitim*” sistemi geliştirerek yurtdışındaki Türk çocuklarının ana dillerini öğrenebilmeleri ve ana dile ilgiyi artırmaya çalışmalıdır. Şüphesiz bu platformlar sayesinde çevrimiçi dersler, etkileşimli materyaller ve video içerikleri sunularak yurtdışında yaşayan Türk çocuklarına ve gençlerine ulaşmak daha kolay olacaktır.

Türkiye ile olan akademik iş birliğini artırabilmek için gerekli olan önemli noktalar arasında, “*iki dillik ve Türkçe üzerine uluslararası konferanslar ve çalıştaylar düzenlemek*” gösterilebilir. Türkiye, iki dillilik ve Türkçe çalışmaları üzerine uluslararası konferanslar ve çalıştaylar düzenleyerek akademisyenler, eğitimciler ve araştırmacılar için bir buluşma noktası oluşturmalıdır. Bu etkinliklerde dil politikaları, iki dillilik, kimlik ve kültür üzerine yeni araştırmalar sunulmalı ve iş birliği imkanları genişletilmelidir. Bunun yanında Türk kültürü ve dili üzerine fon ve burs programları sağlamak, iki dillilik ve Türkçe üzerine çalışmak isteyen yerli ve yabancı araştırmacılar için bu alandaki çalışmalara katkı sağlayabilme imkânı sunmaktadır. Aynı zamanda, Avrupa Birliği ve UNESCO gibi uluslararası kuruluşlarla ortak projeler geliştirmek, bu süreçte Türkiye'nin görünürlüğünü artıracaktır.

Türk kültür evleri ve eğitim merkezleri açmak, kültürel etkinlikler, Türkçe kursları ve çocuklar için dil öğrenim programları düzenlemek de bu alanda görünürlüğü artıracak ve Türkiye'nin iki dillilik alanına olan katkısını merkezi konuma getirecektir. Bu merkezler, Türk topluluklarının bir araya gelmesine ve kültürel kimliklerini sürdürebilmelerine olanak tanıyacak; bu sayede akademik iş birlikleri için uygun zemin oluşturma imkânı bulunacaktır.

Extended Abstract

The study of bilingualism extends beyond linguistic proficiency, encompassing the individual's identity development and social integration. This highlights the need to consider social and cultural dynamics in bilingualism research, broadening its scope. Therefore, research under the umbrella of “*bilingualism*” is not limited to linguistics alone; it spans fields such as sociology, psychology, anthropology, educational sciences, and economics, with the visibility of these studies increasing every year. As a result, the complex nature of bilingualism is more easily understood, and opportunities to analyze how individuals, communities, and societies are affected by this phenomenon have expanded.

This study aims to provide a comprehensive overview of research on “*bilingualism*” and “*Turkish*.” It analyzes the trends of researchers and their relationships, tracing the changes in this field from the past to the present. In this context, a search was conducted in the Web of Science

(WoS) database for articles published between 2000 and 2024, resulting in 234 articles. However, 13 of these were excluded due to lack of relevant data, leaving a total of 221 articles to be analyzed using the VOSviewer program. The central research question of this study is: *"What actions can be taken to position Türkiye at the center of the academic world in research on bilingualism and Turkish, and to increase interest in studies in this field?"* The study includes maps depicting the annual changes in publications, the most common research topics and themes, the network of authors with the highest publication output, citation networks by countries, citation networks by universities, and bibliographic network maps by country.

The findings of the study indicate that while there have been some fluctuations in publication numbers since the 2000s, academic interest in bilingualism and Turkish has been on the rise since 2017. The most common research themes in bilingualism and Turkish research are centered around the overarching theme of *"Bilingualism"* with subtopics such as *"Turkish-German bilingualism," "heritage bilingualism," "second language acquisition,"* and *"language development"* emerging as prominent areas of focus.

When examining authors who collaborate on bilingualism and Turkish research, it is clear that figures such as Elma Blom and Paul Leseman hold central positions. Additionally, the analysis shows that Elma Blom has worked in collaboration with Turkish researchers like Aylin C. Kuntay and Figen Karaca. This highlights that Turkish is being studied in the context of bilingualism by international researchers, and underscores the importance of cross-academic collaborations.

When examining the countries contributing to bilingualism and Turkish research and the level of interaction between universities involved in joint research, Türkiye is shown to have strong academic connections with multilingual and multicultural countries such as the Netherlands, Germany, and the United States. The existence of separate nodes for *"Turkey"* and *"Türkiye"* in the citation networks is due to the continued use of both names in publications, as the official change to *"Türkiye"* only occurred in 2021, and this transition is not yet fully reflected in databases. As a result, these two nodes are still separate, but when combined, Türkiye's academic visibility increases. Universities such as Potsdam University, Radboud University Nijmegen, and Utrecht University, which conduct extensive research on bilingualism and multilingualism in Europe, are central to the field. It is not surprising, therefore, that most studies are conducted at universities in Germany and the Netherlands, especially those focusing on neurolinguistics, psycholinguistics, and language acquisition. Turkish universities such as Koç, Boğaziçi, Bahçeşehir, and Hacettepe also stand out as leading institutions in Türkiye conducting research on migration.

To position Türkiye at the center of research on bilingualism and Turkish, and to increase academic collaboration in this field, several strategies must be developed. One key approach is to *"develop international academic collaboration programs."* Another is to create *"digital education platforms and distance learning systems"* to help Turkish children abroad learn their mother language and enhance interest in the mother language. Organizing *"international conferences and workshops on bilingualism and Turkish."* *"Establishing Turkish cultural centers and educational institutions, and hosting cultural events, Turkish language courses, and language learning programs* for children will enhance visibility in this area and solidify Türkiye's contributions to bilingualism. These centers will provide opportunities for Turkish communities to come together, preserving their cultural identities, while also creating a suitable foundation for academic collaboration.

Kaynakça

- Abramo, G., D'Angelo, C. A. & Caprasecca, A. (2009). Allocative efficiency in public research funding: Can bibliometrics help? *Research Policy*, 38 (1), 206-215. DOI:10.1016/j.respol.2008.11.001
- Al, U. & Soydal, İ. (2014). Akademinin atf dizinleri ile savaşı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 31 (1), 23-42.
- Atılgan, D., Atakan, C. & Bulut, B. (2008). Türkçe kütüphanecilik dergilerinin atf analizi. *Türk Kütüphaneciliği*, 22 (4), 392-413.
- Andres, A. (2009). *Measuring academic research how to undertake a bibliometric study*. (First Edition). Chandos Publishing.
- Aybey, S. (2018). Türkiye'deki din eğitimi çalışmaları bağlamında 'Uluslararası Yüksek Din Öğretimi Kongresi' (2017) üzerine bibliyometrik analizler. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-AUID*, 6(10), 415-430, <https://doi.org/10.18498/amauidf.414054>.
- Bayraklı, E. & Keskin, K. (2015). *Türkiye, Almanya ve AB üçgeninde mülteci krizi*. SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Bellibaş, M. Ş., & Gümüş, S. (2018). Eğitim yönetiminde sistematik derleme çalışmaları. In K. Beycioğlu, N. Özer & Y. Kondakçı (Eds.). *Eğitim yönetiminde araştırma* (ss. 507-573). Pegem Akademi.
- Bican, G. (2017). İki dilliliğin tanımlanması: Kuramsal tartışmalar ve güncel yaklaşımlar. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 353-366, <https://doi.org/10.16916/aded.298779>.
- Borgman, C. L., & Furner, J. (2005). Scholarly communication and bibliometrics. *Annual Review of Information Science and Technology*, 36(1), 3-72. <https://doi.org/10.1002/aris.1440360102>
- Cambridge İngilizce Sözlüğü (2024). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/bilingualism> (Erişim tarihi: 17.10.2024).
- Carlson, S. M., & Meltzoff, A. N. (2008). Bilingual experience and executive functioning in young children. *Developmental Science*. 11, 282–298. doi: 10.1111/j.1467-7687.2008.00675.x
- Chen, A., Yan, J., Yin, H., Pan, C., & Cahng, Y.K.(2014). Effects of acute aerobic exercise on multiple aspects of executive function in preadolescent children. *Psychology of Sport and Exercise*, 15, 627-636, 10.1016/j.psychsport.2014.06.004.
- Dereli, A. B. (2024). VOSwiewer ile bibliyometrik analiz. *Communicata*, 28, 1-7. <https://doi.org/10.32952/communicata.1517725>.
- Ergul, S., Ardahan, M., Temel, A. B. & Yıldırım, B. Ö. (2010). Bibliometric review of references of nursing research papers during the decade 1994–2003 in Turkey. *International Nursing Review*, 57(1), 49-55, DOI: 10.1111/j.1466-7657.2009.00770.x.
- Ho, H. C. & Ho, Y. S. (2015). Publications in dance field in Arts & Humanities Citation Index: a bibliometric analysis. *Scientometrics*, 105(2), 1031-1040, DOI: 10.1007/s11192-015-1716-1.
- Gaviria-Marin, M., Merigo, J. M. & Popa, S. (2018). Twenty years of the Journal of Knowledge Management: A bibliometric analysis. *Journal of Knowledge Management*, 22 (8), 1655- 1687.

- Gürler, G. (2021). Bibliyometrik araştırmalarda ilgili literatüre ilişkin veri setinin oluşturulma süreci. O. Öztürk & G. Gürler (Eds.), *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* (ss. 53-66). Nobel Yayıncılık.
- International Centre for Migration Policy Development ICMPD. (2019). *Türkiye’de Göç Politikalarının Geliştirilmesinin Desteklenmesi (MIND) Göç Politika Döngüsü ve Göç Krizi Yönetimi*.
<https://www.icmpd.org/file/download/48429/file/The0Migration0Policy0Cycle0and0Migration0Crisis0Response0A0comparative0report0covering0GermanyC0ItalyC0RussiaC0Sweden0and0the0United0Kingdom0TR.pdf>.
- IOM (2000). Word migration report 2000.
https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2000_edited_0.pdf
- Karaçam, Z. (2013). Sistematiik derleme metodolojisi: Sistematiik derleme hazırlamak için bir rehber. DEUHYO ED 2013, 6 (1), 26-33.
- Kaya, A. (2015). Euro-Türkler, kuşaklararası farklılıklar, İşlam ve entegrasyon tartışmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 44-79.
- Kızıltaş, Y. (2021). İki Dilli öğrencilerin ikinci dil ediniminde etkili olan faktörler ve dezavantajlı gruplara dönüşmeleri: Kuramsal ve derleme bir çalışma, *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(2), 1012-1036, <https://doi.org/10.24315/tred.775100>.
- Koyuncu, S. (2015). Örgütsel davranış alanında odaklanılan konular ve kullanılan yöntemler: 2010- 2015 yılları ulusal işletmecilik kongre bildirimleri üzerine bir inceleme. *İş ve İnsan Dergisi*, 2(2), 127-135
- Oruç, H. (2023). Türkiye’de iki dillilik konulu tezler üzerine bibliyometrik bir inceleme (1988-2022). *Bezgek Yabancılar Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2(3), 180-194.
<http://dx.doi.org/10.56987/bezgek.29>
- Oxford İngilizce Sözlüğü (2024).
<https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=bilingualism> (Erişim tarihi: 17.10.2024).
- Özyürek, A., Aydın, A., & Yuvacı, M. (2024). Bebeklik döneminde doğal, eşzamanlı ve yerli olmayan iki dillilik süreci: Vaka inceleme. *Yaşadıkça Eğitim*. 38(2), 372–391.
<https://doi.org/10.33308/26674874.2024382626>.
- Soffietti, J. P. (1960). Bilingualism and biculturalism. *The Modern Language Journal*, 44(6), 275-277. <https://doi.org/10.2307/321167>
- şeref, İ., & Karagöz, B. (2019). Türkçe eğitimi akademik alanına ilişkin bir değerlendirme: Web of Science veri tabanına dayalı bibliyometrik inceleme. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 213-231. <https://doi.org/10.31464/jlere.578224>
- Temizyürek, F. (2007). Çocukta dil gelişim süreci. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*(7), 169-176.
- Ünyılmaz, B. (2022). Türkiye’de okul öncesi dönemde iki dillilik üzerine yapılan lisansüstü tezlerin ve makalelerin incelenmesi (2007-2021). *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 5 (10), 37-52,
<https://doi.org/10.36731/cg.1116220>.

Yılmaz, M. (2014). İki dillilik olgusu ve Almanya'daki Türklerin iki dilli eğitim sorunu. *Turkish Studies*, 9, 1641-1641, <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6216>.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Çatışma Beyanı/Declaration of Conflict: Çalışmada kişi ya da kurumlar arası çıkar çatışmasının olmadığı beyan olunur. / It is declared that there is no conflict of interest between individuals or institutions in the study.

Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0